

De nyeste Bidrag til Bedømmelsen og Forstaaelsen af
den vaticanske Apollo.

Af Prof. Dr. J. L. Ussing.

For omtrent 6 Aar siden (20 Marts 1863) forelæste jeg her i Selskabet en lille Afhandling om den vaticanske Apollo foranlediget ved det nye og overraskende Lys, som den af Stephani fremdragne Stroganoffske Bronze havde kastet over hin berømte Marmorstatue*). Siden den Tid er ikke blot det saaledes reiste Spørgsmaal blevet yderligere drøftet af Archæologerne, men der er ogsaa fremkommet et nyt Monument, som i høi Grad gjør Krav paa Opmærksomhed.

Dette er et Marmorhoved, som den tyske Billedhugger Steinhäuser i 1866 tilfældigvis fandt hos en Steenhugger i Rom henkastet imellem andre mere eller mindre mishandlede antike Fragmenter, uden at Nogen vidste, hvorfra det var kommet. Hovedet havde lidt en Del, men det viste i Et og Alt, i Formerne, Udtrykket, Stillingen, Ordningen af Haaret og Draperiet, saa stor Lighed med den vaticanske Apollo, at man ikke kunde Andet end antage det ene for en Gjentagelse af det andet. De vare endog ganske af samme Størrelse. Det sidst fundne Hoved manglede Næsen og Haarsløifen over Panden; man afstøbte disse to Dele tilligemed Skuldrene efter det vaticanske Apollohoved og satte dem paa det nye; de passede, og Ligheden blev endnu mere slaaende. I Monumenti dell' Istituto di Corrispondenza Vol. VIII, Tav. XXXIX—XL (med tilhørende Text af Kekulé i Annali XXXIX (1867) p. 124 ff) er der udgivet Photographier af begge Hoveder, sete fra to forskjellige Sider,

*) Se Oversigterne 1863, S. 60 ff.

saa at Enhver kan overbevise sig derom. Det sees ogsaa strax, at det af Steinhauser fundne Hoved ingenlunde er en Copi efter det vaticanske. Der er større Skjønhed, større Friskhed og Naturlighed, større Sandhed i det førstnævnte. Det synes at tilhøre en noget ældre og bedre Konststil; er den vaticanske Statue fra Neros' Tid, kan det Steinhäuserske Hoved maaske være fra Augusts. Hvis altsaa den ene af disse to nødvendig maatte være Originalen til den anden, maatte denne Ære tilkomme den sidste, men det er langt rimeligere at antage, at de begge hidrøre fra en fælles ældre Kilde. At her i alt Fald kun kan være Tale om en relativ Originalitet, synes utvivlsomt, idet den Stroganoffske Bronze fører Blikket endnu længere tilbage.

Steinhäusers Fund er saaledes i een Henseende af afgjørende Vigtighed; thi hvis Nogen endnu skulde have været af den Mening, at den vaticanske Apollo var en original Konstfrembringelse, vilde han øieblikkelig blive nødt til at opgive denne Mening. Men giver dette Hoved noget Bidrag til Tydningen af denne saa meget omstridte Figur?

I min tidligere Afhandling udviklede og forsvarede jeg den af Hertugen af Luynes og Andre fremsatte Mening, at her var fremstillet en Apollo som triumferede over Marsyas, den samme Tanke, som er udtrykt i den Stroganoffske Bronze og i den Giustinianiske Statue, der begge bære Silenens afflaede Hud i den verstre Haand. Wieseler havde i sit Program til Winckelmanns-Festen 1860*) yttret Tilbøielighed til at antage det Samme; men han har siden opgivet denne Mening og sluttet sig nærmere til den Antagelse, som Flerheden af de tydste Archæologer synes at hylde**). Denne udgaaer oprindeligt fra Stephani, som troede at see Ægiden i Haanden paa den Stroganoffske Bronze, og forklarede dette efter Iliadens 15de Sang. Preller

*) Wieseler, Der Apollon Stroganoff und der Apollon vom Belvedere. Göttingen 1861.

***) Wieseler, Epilog über den Apollon Stroganoff und den Apollon vom Belvedere, i Philologus XXI (1864) S. 246 ff.

gav ham Ret i at det maatte være Ægiden, men meente, at vi her saae Apollo ikke som Deltager i den troiske Krig, men som den, der frelste Delphi fra Gallernes paatænkte Overfald, og denne Tanke fandt almindelig Gjenklang. Wieseler havde kun den Betænkelighed, at han ikke kunde troe, at Konsten i den hellenistiske Periode skulde have staaet saa høit, at der, efter Gallerkrigen Aar 279, kunde fremstaae et originalt Kunstværk af den Betydning, som Forbilledet for de her omhandlede Statuer maa have havt. Han vilde derfor hellere troe, at det var Perserne, end at det var Gallerne, som Apollo viste bort fra Delphi. Men han har ikke kunnet trænge igjennem; Prellers Anskuelse betegnes som almindelig herskende *).

Naar man gjennemlæser Wieselers Epilog, søger man forgjæves nogen Gjendrivelse af at det skulde være Marsyas' Overvinder der er fremstillet i den vaticanske Apollo. Hvad jeg i min lille Afhandling havde fremdraget til Stadfæstelse deraf, anføres omhyggeligt (S. 260), og der fremsættes slet ingen Modbemærkning. Naar W. ikke desto mindre fuldstændig opgiver denne Tanke, saa er dette psykologisk let forklarligt, idet han aldrig for Alvor har været gjennemtrængt af den, men kun er bleven pludselig slaaet af den, da han hørte den fremsat fra en anden Side, og derfor fandt sig nødsaget til i det Mindste at anbefale den til nærmere Prøvelse. Hans egentlige Mening, som han i Størstedelen af sit Skrift havde søgt at udvikle, var, at det var en Apollon Apotropæos, hvilket unægtelig er noget helt Andet; og uagtet han bestemt afviste Stephanis Benyttelse af Iliaden XV, 318 ff. og udførlig udviklede, at naar man saae

*) Overbeck i Berichte über die Verhandlungen der Gesellschaft der Wissenschaften zu Leipzig 1867, S. 121: «Die Erklärung des Apollon vom Belvedere hat sich seit der entschiedenen Publikation der Stroganoffschen Apollon durch Stephani schrittweise und nicht ohne mancherlei Schwankungen, jetzt aber doch wohl zu allgemeiner Ueberzeugung in der Hauptsache festgestellt, und zwar dahin, dass der Apollon vom Belvedere so gut wie der Stroganoffsche die Aegis in der Linken gehalten habe und auf die Niederlage der Gallier bei Delphi Ol. 125, 2 zu beziehen sei.»

bort fra dette, i nærværende Tilfælde uanvendelige Sted, fandtes der hverken i den antike Litteratur eller i de opbevarede Monumenter nogen Antydning af at man havde tillagt Apollo Ægiden, kunde han dog ikke løsrive sig fra den Tanke, han først havde faaet under Læsningen af Stephanis Arbeide, at det var Ægiden, Apollo havde i Haanden. Men vilde man saa spørge, om han havde noget Bevis for denne Antagelse, eller om han har gjen-drevet nogen af de Grunde, der vare anførte derimod, maa dette atter benægtes. Ogsaa hos Overbeck have vi forgjæves søgt noget Saadant; da han imidlertid ikke blot er den nyeste Forfatter over denne Gjenstand, men ogsaa den, der fuldstændigst har gennemført Hypotesen om at den vaticanske Apollo skulde være en Copi efter en Statue i Delphi, der fremstillede Gudene, som med den fremrakte Ægide frelste sin hellige Stad fra Gallernes Overfald, ville vi underkaste hans Afhandling en nøiere Drøftelse.

Der levede iblandt Hellenerne gribende Sagn om, hvorledes Apollo beskyttede sin berømte Helligdom. Allerede Herodot *) fortæller et saadant fra Perserkrigens Tid. Da Delpherne hørte, at Perserne havde i Sinde at plyndre deres Tempel, spurgte de Gudens Orakel, hvad de skulde gjøre, om de skulde nedgrave Skat-tene eller sende dem bort; men Apollo svarede, at han skulde nok selv værge sin Eiendom. Kort efter saae man de hellige Vaaben, som fandtes i Templet, uden menneskelig Hjælp flyttede og henlagte foran Helligdommen, og da Barbarerne kom til Indgangen til Staden ved Athena Pronæas Tempel, blev de modtagne af et forfærdeligt Tordenveir med dræbende Lyn, og to Fjeldtinder fra Parnassos-Bjerget styrtede ned over dem, saa at de flygtede i største Angst, og Delpherne nedhuggede hvem af dem de kunde faae fat paa. En Trofæ til Erindring om Seiren stod ved Athena Pronæas Tempel **). Tohundrede Aar senere forsøgte

*) Herodot VIII, 36 f.

**) Diodor. XI, 14.

Gallerne under Brennos et lignende Angreb paa Delphi. Pausanias *) fortæller, hvorledes Hellenerne standsede ham i Snævringen foran Staden, hvor navnlig de med Egnen velbekjendte Phokeer med Lethed kunde anfælde Fjenderne fra de bratte og overragende Skrænter; hvorledes Elementerne understøttede dem, et frygteligt Uveir med Sne og Frost, og om Natten en panisk Skræk udbredte sig i Hæren, saa at Gallerne i Mørket kæmpede med hinanden indbyrdes og flygtede i største Forvirring. Man tvivlede ikke om at dette Nederlag var Gudens Værk, og man vilde have seet Skikkelser af Heroer deltage i Kampen, Hyperochos, Laodokos og Pyrrhos, hvortil Nogle endnu føiede en fjerde, Phylakos. Dette var Alt, hvad den omhyggelige Reisebeskriver hørte i Delphi; men Sagnet, der ganske naturlig paralleliserede Persernes og Gallernes Angreb, gik videre og laante Træk fra den ene Begivenhed til at udsmykke den anden, og ukritiske Historieskrivere optog Sligt med Glæde. Hos Diodor **) fortælles, at Delpherne ogsaa i 279 havde spurgt Oraklet om hvad de skulde gjøre, og havde faaet det Svar, at de Intet skulde gjøre; Guden selv vilde vogte Stedet tilligemed de hvide Piger. I metrisk Form er Orakelsvaret opbevaret hos Suidas:

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις,

og allerede hos Cicero ***):

Ego providebo rem istam et albæ virginis.

Den der først lavede dette Orakelsvar, forstod naturligvis Sneen ved «de hvide Piger», men Ønsket om at gjøre den guddommelige Beskyttelse endnu tydeligere, fremkaldte siden det Sagn, at der virkelig i Sneen havde viist sig hvide Pigeskikkelser, og det skulde da være Athena og Artemis †). Sagnet er ældre end

*) Pausanias X, 23.

**) Diodor. Exc. Vatican. XXII.

***) Cicero de Divinatione I, 37, 87.

†) Cicero og Diodor anf. St.; Justin. XXIV, 8.

Pausanias, og det har maaske havt en vis Udbredelse; men hvor vidt det endog har vandret om, i Delphi selv kjendte man det ikke, thi Pausanias hørte Intet derom.

Til Erindring om denne vidunderlige Frelse feirede Hellenerne en «Frelsesfest», *Σωτήρια*, for Zeus Soter og den Pythiske Apollo*). Det havde været meget naturligt, om de ogsaa i samme Anledning havde indviet et anseligt Kunstværk som Mindegave i Delphi; men vi have ingen Efterretning om noget saadant fælles Skridt af Hellenerne. Hele Hellas befandt sig paa den Tid i en forarmet og forknyt Stilling; Ætolerne var det eneste Folk, i hvem der var nogen større Kraft og noget Sving. Fra dem saae Pausanias**) virkelig Gaver i Delphi, som vare indviede i Anledning af Gallernes Overvindelse. Det var Statuer af deres egne Felt herrer, af Artemis og Athena og to Statuer af Apollo; men han siger Intet om at de var opreiste i Anledning af det Delphiske Tempels Frelse. De havde kæmpet imod Gallerne i Ætolien selv, da de hævnede Barbarernes grusomme Ødelæggelse af Byen Kalliæ ved et Overfald, der næsten tilintetgjorde den med Bytte belæssede Hær, en epokegjørende Bedrift, til hvis Amindelse de i Delphi havde indviet en Trofæ og en Statue af Ætolia siddende paa Skjolde***), saaledes som vi kjende hende fra de ætoliske Mønter. De havde, som den nys anførte Indskrift viser, sendt Hjælpetropper til Delphi, og de have sikkert ogsaa været med efter Gallernes Flugt fra Delphi, da Athenæer, Bøoter og andre Hellenere kastede sig

*) Se den i 1860 fundne Indskrift, som er udgivet af Kumanudis i *Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι*, 1, 75, v. 5 ff.: Ἐπειδὴ τὸ κοινὸν τῶν Αἰτ[ωλ]ῶν ἀποδεικνύμενον τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν [ἐψ]ήφισται τὸν ἀγῶνα τὸν τῶν Σωτηρίων τιθέναι τῷ Δ[ι] τῷ Σωτήρι καὶ τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Πυθίῳ, ὑπόμνημα τῆ[ς] μ[α]χῆς τῆς γενομένης πρὸς τοὺς βαρβάρους τοὺς ἐπισ[τ]ρατεύσαντας ἐπὶ τε τοὺς Ἕλληνας καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, ἐφ' οὗ καὶ ὁ δῆμος ἐξέπεμψε[ν] τοὺς τε ἐπιλέκτους καὶ τοὺς ἰππεῖς συναγωνιζομένους ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας etc. Smlgn. ogsaa Indskriften hos Rangab. n. 869.

**) Pausan. X, 15, 1 (2): ἤνικα σφίσιον ἐξειργάσθη τὰ ἐς Γαλάτας.

***) Pausan. X, 18, 7.

over de Flygtende, og givet deres Bidrag til deres endelige For-
drivelse fra Hellas; og Pausanias' Ord synes at sige, at disse Gaver
ikke ere skjænkede i Anledning af en enkelt Begivenhed i Gal-
lerkrigen, men efter hele Krigens Ende. Men sæt endogsaa at
en eller flere af de af Pausanias omtalte Statuer angik Slaget
ved Delphi, saa er dog saameget klart, at Pausanias taler om
enkelte Statuer, og ikke om nogen Gruppe. Havde Apollo, Ar-
temis og Athena dannet en Gruppe, kunde det aldrig falde ham
ind at tage Apollostatuen ud deraf og slaae den sammen med
en anden Apollostatue for at omtale dem som to af samme Slags.

Overbeck har paa Grund af det ovenfor omtalte Orakel om
de hvide Piger antaget, at der existerede en Gruppe af Apollo,
Artemis og Athene i Delphi. Vi have allerede bemærket,
at Pausanias ikke har fundet Spor af nogen saadan, og at
Orakelsvarets Anvendelse paa de to Gudinder synes seen
og fremmed for Delphi; men for Overbecks Phantasi op-
bygger den hele Gruppe sig, og han sammensætter den dristigt
af tre bekjendte Statuer*), den vaticanske Apollo, Artemis-Statuen
i Louvre (Diana fra Arles eller fra Versailles) og en Athenastatue
paa Capitolium (Mus. Capitol. III, tab. 4. Clarac 462 A. 858 A.).

Hans Combination kan maaske ved første Øiekast fore-
komme En og Anden ret sindrig, men for en rolig Betragtning
vil det dog vist være klart, at en saadan forfærdelig Uro og et
saadant Effektojageri vilde være umuligt for den klassiske Konst,
selv i den hellenistiske Periode, og at overhovedet disse tre
Statuer Intet have med hinanden at gjøre. Hvad Athenastatuen
angaar, indrømmer Overbeck selv**), «at han ikke kan paavise den
Overensstemmelse i Marmor, Teknik o. s. v.», som han mener
der findes imellem de to andre; men Hovedsagen er, at baade
Hoved og Arme ere moderne Restauration og det Hele er en Torso,
hvorom der ikke kan siges synderligt. De tvende Statuer af Apollo

*) Berichte d. Gesellschaft zu Leipzig 1867, Taf. VI.

**) S. 143.

og Artemis have derimod ofte været sammenlignede, og ganske vist er der saa stor Lighed baade i Udførelsen og i Compositionen, i den rask fremskridende Gang med Hovedet vendt til Siden, i den hele skønne og imponerende Fremtræden, selv i Anvendelsen af Attributerne (Slangen hos den Ene, Hjorten hos den Anden), at de ret passende kunde betragtes som Modstykker eller Pendanter. Men dette er noget helt Andet end at udgjøre en Gruppe. Paa en saadan Maade og med et saadant Udtryk kan hverken Apollo vende sig mod Artemis eller hun imod ham. Overbecks Mening er rigtignok ogsaa, at de begge vende sig mod en fælles Fjende, Gallerne. Men den Ene af dem gaaer til Høire og seer til Venstre, den Anden gaaer til Venstre og seer til Høire, saa at ingen Samvirken kan tænkes mulig. Der kan næppe være nogen Tvivl om at hver af dem er en enkelt Statue for sig, og ikke [har været grupperet sammen med nogen anden*].

Men er det da ikke muligt, at Apollostatuen alene kan være et Anathem, der forestiller Guden som Gallernes Overvinder? Lad os endnu engang vende tilbage til denne Anskuelse, der for Øieblikket siges at være den herskende. Den støtter sig paa den af Stephani fremsatte og af mange Andre tiltraadte Mening, at det er Ægiden, som den Stroganoffske Apollo holder i Haanden. Den første Anledning til denne Mening er vistnok at søge i Pouquevilles Beretning, hvor en Apollostatue, som formodentlig er den Stroganoffske, omtales sammen med et Medusahoved og andet Mere; men Pouqueville veed Intet om at Medusahovedet oprindeligt har hængt sammen med Statuen, og da det ikke længere eksisterer, kunne vi ikke have nogen Mening derom eller støtte noget derpaa. Det kan ikke Andet end vække Forundring at see Ægiden i Apollos Haand, thi hvad har han med den at gjøre? Ægiden er det mythologiske Billede for Rædesden, saaledes som denne f. Ex. viser sig i det voldsomme Uveir**);

*) Smlgn. Oversigt 1863, S. 63.

***) S. Iliad. XVII, 593, ff. Æschyl. Choephor. 592. Lukian. Timon. 3, o. a. St.

men det er Zeus, og ikke Apollo, der lyner og tordner; det er Zeus, der har Ægiden (*αἰγίοχος*), og naar ogsaa Athenes Bryst skjærmes med den, da er det Zeus, der har givet sin Datter den. Apollo tilkommer den ikke; hverken i Litteraturen eller i de bevarede Monumenter er der noget Spor deraf, naar man undtager de to Steder hos Homer, i Iliadens 15de Sang, hvor Zeus for at hjælpe de betrængte Troere byder Apollo at tage hans Ægide og holde dette Skræmsel frem imod de fremtrængende Achæer, og i Iliadens 24de Sang (v. 20 f.), hvor Apollo breder Ægiden ud over Hektors Lig for at skjærme det mod Mishandling. Det var derfor rimeligt nok, at Stephani, der følte sig overbevist om at hans Apollo holdt Ægiden i Haanden, tænkte paa Iliadens 15de Sang; men naar man lader en langt senere Tidsalder tillægge Apollo Ægiden i Kampen mod Gallerne, da er dette en Overførelse, hvis Berettigelse burde godtgjøres ved historiske Vidnesbyrd. Men vi kunne ikke indrømme, at det er en Ægide, Apollostatuen holder. Den lille sammenkrølede Levning, der sees i Broncestatuens Haand, har hverken efter Afbildningerne eller efter Øievidners Udtalelse Noget, der virkelig betegner den som en Ægide, «den frygtelige, laadne, glimrende, som Hephæstos havde gjort» *); den er hverken et tykt laadent Skind eller forsynet med Skjæl. Ligesaa lidt har den vaticanske Apollos Stilling Noget tilfælles med Iliadens fortræffelige Skildring. Der griber han Ægiden med begge Hænder og holder den frem imod Achæerne; strax kommer der Ligevægt i Kampen; men da han saa «med Blikket fæstet paa de hestetumlende Danaer» **) ryster Ægiden, og selv raaber høit, saa tabe de Modet og flygte forskrækkede. Vilde man nu antage, at det var Ægiden, som den Stroganoffske og den vaticanske Apollo holdt i Haanden, saa seer jo dog Enhver, at han holder den ikke med begge Hænder, ja ei engang med den høire

*) Iliad. XV, 309.

**) Iliad. XV, 320.

Haand, og det var dog det Mindste, man maatte forlange, hvis det var et saadant Angrebsvaaben, men med den venstre. Ligesaa klart er det, at Guden slet ikke er i Færd med noget Angreb. Staaer man ligeoverfor en Fjende, som skal forfærdes og jages bort, saa fæster man Blikket paa ham og gaaer hen imod ham, hvorimod Apollostatuen gaaer til den ene Side og seer til den anden. Det er altsaa ikke en Boedromios, der kommer sine Venner til Hjælp i Krigen, og det er hverken Achæerne for Troia eller Perserne eller Gallerne for Delphi, der tænkes ligeoverfor ham. Det er en mindre farlig, og en allerede overvunden Fjende; thi, som sagt, han angriber ikke; han gaaer bort fra Kamppladsen, og den triumferende Seirherre sender endnu den Usling, han har overvundet, et haanligt Blik. Dette Udtryk er i Virkeligheden aldeles slaaende givet i den vaticanske Statue, og det er vel egentlig derfor, at denne uagtet den overdrevne Stræben efter Effect og den letsindige Flothed, der viser sig i den *), dog er og bliver et Konstens Mesterværk. Det er i Grunden underligt, at Ingen er faldet paa at tænke paa Marsyas' Overvinder, før den Stroganoffske Statue blev bekjendtgjort; men det kommer sagtens af, at denne Forestilling ligger vor Tid saa fjern, og for os har noget Raat og Barbarisk, som den ikke havde for de Gamle, der i Marsyas ikke saae et Menneske, men en Silen, en Repræsentant for Raaheden, over hvis Ydmygelse og Afstraffelse man kun glædede sig. Allerede Wieseler be-

*) Wieseler forarges rigtignok over dette Udtryk, s. hans Epilog S. 269: «Hat man denn aber auch die geringeste Berechtigung, den Verfertiger des Apollon vom Belvedere der Willkürlichkeit oder Gedankenlosigkeit oder Unwissenheit zu zihen»? Om Uvidenheit har vist Ingen talt; men Vilkaarlighed eller Tankeløshed er det dog vel sagtens, naar Folderne paa den ene Side af Kappen ikke svare til dem paa den anden, eller naar Koggeret sidder udenpaa Kappen, medens Baandet, som skulde holde det, sidder indenfor (s. Oversigt 1863, S. 61). Skulde den Konstner, der kunde tillade sig Sligt, virkelig have brudt sig synderlig om enten Koggeret var aabent eller lukket? Noget som Wieseler finder særdeles væsentligt for Forstaaelsen af Statuen. Jeg antager, han har aabnet Koggeret, fordi det gav mere Effect.

mærkede med Rette, at det for de Gamle ikke var mere frastødende at see Apollo med Marsyas' Hud i Haanden end Perseus med det afhuggede Medusahoved*). Vi vide, som i min tidligere Afhandling bemærket**), at Apollos Kamp med Marsyas og Marsyas' Straf var en hyppig Gjenstand for Oldtidens Konst, og ikke faa herhen hørende Monumenter ere bevarede indtil vor Tid. Der kunde anføres endnu flere end de der opregnede Exempler. Jeg vil kun gjøre opmærksom paa et, der klarere end de fleste synes at vise, hvor langt det var fra at denne Forestilling havde noget Uhyggeligt for Oldtiden. Paa den kolossale Apollostatue i Vaticanet, hvor Guden i den lange, folderige Klædning med begeistret Udtryk spiller paa sin Cithar, er dette Instrument smykket med et Billede af den ophængte Marsyas, Mindet om Gudens Seir***). Men hvad der for det foreliggende Spørgsmaal har størst Betydning, er Apollostatuen i Galleria Giustiniani †), hvor Guden sees med Marsyashuden i venstre Haand. Det er Trofæen, han holder frem saaledes som den, der havde fældet en Ulv eller en Løve, vilde holde det vilde Dyrs Skind frem. Den Stroganoffske Apollostatue har i sin venstre Haand endnu Noget af den afbrukne Gjenstand, som Stephani og Andre have taget for en Ægide, hvilket vi have seet det ikke kan være; det er upaatvivlelig Marsyas's Skind. Den vaticanske Apollostatue er aabenbart opfattet i samme Situation; er hin Marsyas's Overvinder, maa denne ogsaa være det. Begge Hænderne tilhøre moderne Restauration, og vi vide ikke, hvad de oprindelig have holdt, eller om de have holdt Noget. Naar jeg i min tidligere Afhandling yttrede ††) Tvivl om at den venstre Haand virkelig havde holdt Huden, og endnu nærer den samme Tvivl, da kommer dette af at Kunstneren har foretaget en ikke

*) Wieseler, Apollon Stroganoff S. 119.

**) Oversigt. 1863, S. 69 f.

***) S. Müllers Denkmäler I, Nr. 141.

†) Clarac, Musée de Sculpture III, pl. 541, n. 1136. Wieseler, Apol. Strog. n. 2.

††) Oversigt. 1863, S. 72.

ringe Forandring med Kappen, der her paa en malerisk Maade er kastet hen over den venstre Arm, medens den paa den Stroganoffske Statue falder lige ned over Ryggen, en Forandring i Compositionen, som netop synes at staae i Forbindelse med Udeladelsen af Huden. Statuens Betydning bliver selvfølgelig den samme, hvad enten Apollo selv holder Trofæen i Haanden eller ikke.

Det Udtryk af Seirsstolthed, som i den vaticanske Apollo er forenet med Foragt for Modstanderen, synes i den Stroganoffske Apollo, efter Afbildningen at dømme, at være fri for denne Tilsætning. I det Steinhäuserske Hoved finder jeg den heller ikke. Udtrykket er mildere end hos de andre to, men det er den samme Seirsglæde; allevegne er det den triumferende Apollo, der møder os.

Jeg vil endnu til Slutning i al Korthed omtale den lille Pulszkyske Bronze, som Overbeck i sin Afhandling har fremdraget*) for ogsaa at sætte den i Forbindelse med den vaticanske og den Stroganoffske Apollo. Den har en vis Lighed med Apollostatuerne i den hele Stilling, og den har ogsaa holdt Noget i den venstre Haand. Men det er ingen Apollo; hverken Costume eller Attribut betegner ham som saadan; det er en Dreng, der ikke er ti Aar gammel. Ansigtets Udtryk er aldeles barnligt**). Hvad det er, han holder i Haanden og rækker frem for Beskueren som et Vidnesbyrd om hvad han har kunnet gjøre eller finde, det er det efter den ringe Rest, der er bevaret — i alt Fald efter Afbildningen — næppe muligt at sige, men det maa være Noget, der passer for et Barn og hører hjemme i Børnenes Legen og Færden.

*) Berichte der Gesellsch. zu Leipzig 1867 Taf. VII.

***) Overbeck S. 149 siger rigtignok: «Von dem Ausdruck des Antlitzes des vaticanischen Apollon, von dem stolzen und doch von Heiterkeit überhauchten Zorn liegt ein Abglanz auf dem Gesicht unserer kleinen Bronze». Han beraaber sig paa de tilføjede Skidser. De vidne vistnok om «Heiterkeit», men ikke om «Zorn».